

NYEORD

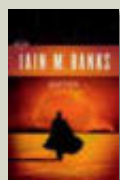
Sigurd Tenningen Gæa

Småforlagene har begynt å gjøre seg gjeldende i Norge. Like før jul ga Gasspedal ut Sigurd Tenningens *Gæa*, en utgivelse det er vanskelig å plassere. Fire essayistiske

fortellinger i grenselandet mellom satire, komikk, science fiction og krim. Bok spiller på et vell av referanser til science-fiction-klassikere som Thomas Moores *Utopia*, krimromaner og Borges' underfundige tekster. En krevende, men svært belønnende bok. **RN** GASSPEDAL

Iain M. Banks Matter

Skotske Iain M. Banks er science fiction-forfatteren som aldri skuffer sine lesere. Nå foreligger en ny roman i serien Banks har arbeidet med i 20 år, og som han har oppkalt etter en av partene i den stjernekrigen han skildrer: «Culture». I årets bok følger vi «Culture»-agenten Djan Seriy Anaplian gjennom et merkelig univers bebodd av rare roboter og underlige livsformer. Kort sagt episk science fiction på sitt aller beste. Banks besøker Norge i månedsskiftet juli-august. **LH** ORBIT

William Rosen Justinian's Flea

Kunne Romerriket – i sin bysantinske form – gjenoppstått på 500-tallet? Faktum er i alle fall at keiser Justinians armeer gjenerobret store deler av det vestlige middelhavsområdet på svært kort tid. Rosen viser

hvordan «den glemte pesten», som rev med seg 25 millioner mennesker på 540-tallet, satte en brutal stopper for de bysantinske ambisjonene. Grundig, mangslungen og interessant – i ordets beste betydning. **KJ**

RANDOM HOUSE

5 PÅ TOPP LYDBØKER

- 1. Don Piper og Cecil Murphey:** 90 Minutes in Heaven: A True Story of Life and Death
- 2. Patricia Cornwell:** At Risk
- 3. Stella Rimington:** At Risk
- 4. Barack Obama:** The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream
- 5. Malcolm Gladwell:** Blink: The Power of Thinking Without Thinking

Mest solgte lydbøker i USA, ifølge TopTen Reviews

Ny opptur i øst

Det går så bra med de nye EU-medlemmene i øst at det nye Europa er i ferd med å passere det gamle, hevdes det i ny svensk bok.

[europa] Den svenske forfatteren Erik Zsiga vakte i sin tid stor oppmerksomhet med debuten *Popvännern* (2004), en bok som ble lagt merke til også i Norge. Den er formet som et angrep på unge venstreorienterte medlemmer av den øvre middelklassen, som Zsiga mener bare lefler med radikale klisjeer mens de løser inn fribillett til posisjoner og penger.

Halvt ungarske Erik Zsiga jobber i den konservative tenketanken Timbro. Hans nye bok, *Hejdå Östeuropa!*, tar for seg den økonomiske veksten til de åtte østeuropeiske statene som ble EU-medlemmer i 2004. Boken er en betimelig påminnelse om at regionen gjennomgår forandringer vi kanskje ikke er flinke nok til å legge merke til.

Ufasjonable Øst-Europa

Zsiga gremmer seg over at baksiden av Jernteppet gikk i glemmeboken etter den store nysgjerrigheten som kom regionen til del på 1990-tallet, da alle ville til Praha og EU tydelig var forelsket i sin egen drektighet. Siden den tid har det dukket opp en del skjær i sjøen.

Mange av disse statene uttrykte støtte til USAs invasjon av Irak, og en liten kile var slått inn. Uttrykkene «Det gamle» og «Det nye Europa» så dagens lys. Dette passer Zsiga bra, for han vil gjerne vinke «hejdå» til hele det, i hans øyne, ufasjonable begrepet «Øst-Europa».

Hejdå Östeuropa! inneholder et omfattende kilde- og tallmateriale. Dette er imidlertid

Det er problematisk at det tas for gitt at den positive utviklingen er et resultat av flate skatter og åpne grenser.

lite verdt når statistikken så åpenbart brukes selektivt for å understøtte hovedtesen om at framgangen i Øst-Europa er de frie markedskreftenes fortjeneste. Det er problematisk at det tas for gitt at den positive utviklingen er et resultat av flate skatter og åpne grenser, og at Zsiga bruker dette som bevis på at Vest-Europas velferdsmodeller

for enhver pris må unngås. Litterært sett gjør dette spranget i argumentasjon sitt til at boken ofte ender som svært irriterende lesning.

Grunne høyrekulisjeer

Forfatteren har også intervjuet bedriftsledere og gründere i hele regionen, og han har hygget seg på utekafer i Bratislava og Ljubljana. Men disse andre av bokas bestanddeler er heller ikke leseverdige nok. Intervjuene er bemerkelsesverdige korte, og forfatterens funderinger trenger aldri forbi de optimistiske prognosene han har funnet fram. Kun enkelte ganger greier Zsiga å heve seg, som for eksempel i beskrivelsen av den polske byen Łódź som tradisjonsrik tekstilprodusent i endring. Men som reiseberetning, altså som en beskrivelse av hvordan mennesker ter seg og steder ser ut, er *Hejdå Östeuropa!* særdeles svak.

Når boka har en så tydelig forenklet

ANMELDT

Betimelig påminnelse med dårlige argumenter.

ERIK ZSIGA
Hejdå Östeuropa!
Timbro (2007)
369 sider

Erobrer med innsikt

Paul Thomas Anderson legger jåleriet til side med *There Will Be Blood*.

[film] Som regissør har Paul Thomas Anderson vært en smule overvurdert. Særlig *Magnolia*, hans Robert Altman-inspirerte multiportrett, ble overdyngnet med pene ord og panegyrikk, men det er noe poserende selvopptatt ved Andersons angivelige mesterverk. Den fortøner seg som et verk av en responsugen duks som desperat vil ha anerkjennelse som klassens finkeste.

Med filmatiseringen av Upton Sinclairs *Olje*, har Anderson endelig kanalisert sitt udiskutable regitalent inn et prosjekt hvor flinkisfaktene er lagt til side.

Styrken i *There Will Be Blood* bør likevel primært tilskrives hovedrolleinnhaver Daniel Day-Lewis. Han leverer intet mindre enn en monumental skuespillerinnsats. Og Anderson gir ham rom til briljere, både i det små og i det store. Det er riktig tenkt, siden dette er et portrett av en mann som mister seg selv i jakten på suksess. *There Will Be Blood* er derfor først og fremst en gedigen skuespillerjobb.

Day-Lewis beveger seg i et svært interessant Marlon Brando- og Orson Welles-aktig terreng rent tolkningsmessig. Han spiller en mann drevet av hat og erobringstøst, noe han ikke prøver å skjule. Oljeentreprenøren Plainview besitter et nådeløst vinnerinstinkt, men legger også alt i grus på sin vei. Penger får fram det verste i folk.

Mot slutten siver noe av denne innsikten inn til hovedpersonen. Etter at han har brent alle bruer og brutt det som måte være igjen av anstendige og moralske grenser, ser Plainview plutselig seg selv utenfra – som en slagen mann. Til tross for alle triumfer. Moralfortel-

OPPGANGSTIDER: Erik Zsiga har skrevet bok om den økonomiske veksten i østeuropeiske EU-land. På bildet slår en gutt salto på stranda i Bulgaria, et land som ble EU-medlem først i fjor. FOTO: AFP/SCANPIX

høyre-ideologi, er det fristende å vurdere den etter en like forenklet høyre/venstre-akse. Til en viss grad kan man beundre Zsigas enøyde optimisme, og man kan spørre seg hvorfor folk på venstresiden ofte er så skeptiske. Men høyresideforfattere som Zsiga må stå til rette for følgende: Hvorfor blir bøkene deres så gjentagende i resonneringen? Hvorfor forblir intervjuobjektene så kjedelige og samtalene så grunne? En kommer ikke utenom at bøker skrevet av kulturradikale forfattere – altså «pop-vänstern» – gjerne er mer leseverdige.

Det gjenstår å vurdere *Hejdå Östeuropa!* i forhold til bokas egne premisser og det publikum forfatteren forsøker å nå. Den jevne polakk er ikke lenger jordbærplukker i Sverige eller rør-

legger i Frankrike, sier Zsiga, og han mener dette skyldes at entreprenørenes skaperkraft er sluppet løs. Kunnskapsnivået stiger støtt, blant annet innen IT, mens arbeidskraften fremdeles er billig. Det er med andre ord på tide å gjøre investeringer, og om dette er bokens mål, så kan det vel hende at det fører fram.

Men hva ville egentlig gruvearbeiderne i Schlesien si til sykepenger og skadeerstatning, mon tro? Og med hvilken rett forhandler du på deres vegne, Erik Zsiga? Om veksten fortsetter, så kan østeuropeerne likevel komme til å velge seg dyre velferdsstater. *Hejdå Östeuropa!* prøver hardt å argumentere mot dette, men lykkes ikke særlig godt. ■

Anmeldt av Fredrik Giertsen

ANMELDT

Eviggyldig fortelling med en gedigen Daniel Day-Lewis i sentrum.

PAUL THOMAS ANDERSON
There Will Be Blood
Buena Vista
158 min.